

I velferdsmeldinga framstiller regjeringa endringene i overgangsstonaden som forbedringer til beste for eneforsørgerne. Realiteten er at det skal spares ca. 400 millioner kroner på omlegginga (s. 129). Dette underslås i kortversjonen av meldinga, skriver Siri Jensen.

Siri Jensen er faglig leder i AKP.



# Hvorfor eneforsørgerne?

**S**TØTTEN TIL eneforsørgere utgjør bare en forsvinnende liten del av trygdeutgiftene. 180 milliarder årlig av statsbudsjettet går til helse- og sosialutgifter. 60 prosent – 108 milliarder – går til trygdeutgifter, av det utgjør støtten til eneforsørgere 2,7 milliarder. Likevel skal det skjæres ned.

Det er ca. 110.000 eneforsørgere, hvorav 44.000 går på overgangsstonad. Det dreier seg i all hovedsak om kvinner. Av eneforsørgerne er det bare 35 prosent som har sammenhengende stonadstid på over fire år. Svært få bruker i dag alle ti åra. Av dem som sluttet å få overgangsstonad i 89/90 hadde bare to prosent hatt støtte sammenhengende i ti år. Eneforsørgerne er ikke passive. 72 prosent er i jobb eller utdanning innen de har hatt stonad i to år. Overgangsstonaden virker altså langt på vei etter hensikten – som en overgang. Men et viktig problem er at den er for lav.

Hvorfor kommer det da forslag om innstramming?

Den enkleste – og simpleste – forklaringen er at eneforsørgerne er et takknemlig offer, som kan brukes til å få gjennom nye prinsipper i trygdeordningene uten for mye motstand. Daværende sosialminister Odd Høydahl fra Ap gikk løs på enemødrenes moral i 70-åra, Carl I. Hagen har tatt opp tråden i hele sin periode. Myter om eneforsørgere som lever fett på sosialen florerer, på tross av statistikk

som viser at dette er en av de fattigste gruppene i Norge. Aps forslag bygger opp under og baserer seg på slike myter. For det er nødvendig for å få gjennomslag for en overgang fra støtteordninger basert på rettigheter til behovsprøva ordninger basert på kontroll av verdige trengende. Og da kan en jo begynne med å kontrollere at eneforsørgere ikke har ulovlige samboere. Og deretter kontrollere at de tar nødvendig utdanning for sin egen skyld.

Denne moralske fordømmelsen blusser i dag opp i mange land. Det nye høyre både i England og USA gir enemødrene skylda for samfunnets forfall, samtidig som de ikke gis økonomiske muligheter eller samfunnsmessig støtte til å gi barna en trygg oppvekst. Kvinnene som sitter igjen med unga og alt ansvaret, får fordømmelsen, menna går fri. Kvinnene får til og med ansvaret for at fedrene forsvinner.



Hvorfor ønsker regjeringa å ramme akkurat eneforsørgerne, spør kronikkforfatteren.

For det andre er innstramningene en del av Kleppe-strategien – regjeringas økonomiske politikk. Flest mulig som ikke er i arbeid, skal over i arbeidsløshetskøen for å sikre at virkningene av arbeidsløsheten blir som den skal, f.eks. at lønningene holdes nede og arbeidsfolk finner seg i «økt fleksibilitet». At de ikke får jobb spiller mindre rolle, så lenge målsettinga om full sysselsetting er forlatt. I dag heter det i målsettingene «høy sysselsetting». Dårligere trygdeordninger skal også sikre at folk er villige til å ta jobber til lavere lønn.

Det tredje elementet er samordninga med trygdesystemet i EU-landa. Overgangsstonaden er en norsk oppfinnelse – og en norsk utgift som bidrar til å øke de offentlige utgiftene. Den er en rettighet og opptjenes ikke gjennom arbeid. Kanskje er det helt tilfeldig at Norbom-utvalget drøfter om nettopp denne stonaden bør tas ut av folketrygden og legges over til kommunene – som kan øve en bedre kontroll.

Men den grunnleggende forklaringa er at dette dreier seg om forsvar av selve forsørger-systemet. Familien er en økonomisk grunnenhet i det kapitalistiske samfunnet, der mannen har hovedansvaret for forsørging og kvinnen hovedansvar for omsorg for barn og familie. Eneforsørgende kvinner truer denne naturens orden, spesielt når staten, til en viss grad, tar på seg forsørgeransvaret. Det åpner muligheten for alle kvinner til å klare seg selv og peker fram mot et samfunn der kvinner ikke er avhengig av privat forsørging.

I dag går utviklingen motsatt vei. «The Economist» (5. nov. 94) skriver i en vurdering av de nordiske landa at de endelig begynner å stille spørsmålet om de «har råd til å være så snille

mot kvinnene». Regjeringa presser flere uføre over i avhengighet av menn og oppsummerer at det er vellykket. Både forslaget om høyere inntektsgrense for å få trygd og om kortere stonadstid for deltidsledige øker deltidsarbeidendes avhengighet av privat

forsørger eller sosialhjelp. I fjerninga av ekstra barnetrygd for eneforsørgere med nye samboere ligger innbakt premisset om at straks du tar en mann inn i huset (og ligger med ham) oppstår forsørgeren og du har ikke lenger rett til økonomisk sjølstendighet. Uavhengig av at ny samboer ikke har juridiske rettigheter og plikter i forhold til eneforsørgerens barn. Det siste kan endres. For dersom mer forsørgelsesplikter og omsorgsarbeid skal kunne skyves over på familiene, må det sikres at også samboerforhold tar sin del. Velferdsmeldinga understreker da også at: «Den familiebaserte omsorgen er naturlig og selvfølgelig i et samfunn hvor vi tar ansvar for hverandre». Det er ikke lenger slik at det offentlige skal øke sitt ansvar og minske vinnenes gratisarbeid, nå skal man «stimulere til økt frivillig innsats og til utviklingen av tiltak som kan støtte opp om familie og husholdningsomsorgen» (s. 19).

Regjeringa spiller på likestillingsargumenter og hevder at det er til beste for kvinnene at eneforsørgerne er i jobb og forsørger seg sjøl og unger. Ja, det er bra at kvinnene skal kunne være i full jobb og at forholda legges til rette for det. Men kvinner skal ikke tvinges til full jobb – når samfunnet ikke legger forholda til rette. Det har også negative konsekvenser for kvinner å jobbe deltid, men så lenge

kvinner har hovedansvaret for hus og unger, kan ikke dette løses med tvungen heltid. Så lenge kvinner i ekteskap og samboerforhold både er hjemmearbeidende og jobber deltid,

må disse mulighetene i alle fall finnes for eneforsørgere.

Samfunnets og statens ansvar for eneforsørgerne og deres barn skal i dag erstattes med at eneforsørgerne gjøres til klienter, som ikke forstår sitt eget beste. At forholda legges til rette for utdanning er ikke det samme som straff til dem som ikke vil ta det Ap-regjeringa regner som nødvendig utdanning. Tilbaketrekking av statlig ansvar går igjen, forslaget om behovsprøving/skattlegging av barnetrygd innebærer at barnetrygden skal bli en økonomisk støtte til lavinntektsfamilier istedenfor en anerkjennelse av samfunnets ansvar for barna.

Angrepene på eneforsørgerne er angrep på alle kvinner. Eneforsørgerens økonomiske situasjon er en reell mulighet for alle kvinner med barn, og er med å sette rammene for retten til skilsmisse.

**Flest mulig uten arbeid skal over i arbeidsløshetskøen for å sikre virkningene av den**

Den uttrykker samfunnets verdsetting av kvinner og barn. Feminiseringen av fattigdommen over hele verden har nøyte sammenheng med for-

holda for eneforsørgere. I svært mange land har enemor vært identisk med fattig. Slik har det ikke vært i Skandinavia til nå, på tross av at eneforsørgerne har hatt det trangt.

Angrepene på eneforsørgerne er et uttrykk for at regjeringa fortsatt regner dem som en gruppe som ikke kan ta igjen, men som i stedet kan brukes for å få gjennom holdningsendringer og bane veien for ytterligere omlegginger. Dette er en utfordring for kvinnebevegelsen, fagbevegelsen og alle progressive organisasjoner/partier. Forslaget må slås tilbake.

Skal det være mulig, må enemødrene sjøl komme til orde og avlive mytene. Men de må ikke overlates til å slåss alene. Alle slags organisasjoner må protestere og gjøre det tydelig at dette er angrep på alle kvinner og på viktige grunnprinsipper for velferdsstaten. Samtidig må de synliggjøre at eneforsørgere finnes overalt. Det er avgjørende å bryte ned skillet mellom «oss» og «dem» som er grunnleggende for å kunne trække på folk.

I første omgang er det valgkamp. Ingen partier/kandidater må slippe spørsmålet om hvordan de stiller seg til regjeringas forslag til innstramming i overgangsstonaden. Og alle velgerne må få vite hva de svarer.

**Eneforsørgerne er et takknemlig offer**

**Statistikken viser at eneforsørgerne er en av de fattigste gruppene**